

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับงานกิจการนักเรียน โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาพบว่ามีแนวความคิด ทฤษฎีต่างๆ และเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน

การดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวกับนักเรียน โดยตรงเป็นงานที่พัฒนานักเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีคุณภาพ เมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกโรงเรียนสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นอย่างมีความสุข

2.2 ความสำคัญของการบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่มีหน้าที่โดยตรงที่ต้องดำเนินการทุกอย่างภายในโรงเรียน เพื่อให้กิจการนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยยึดหลักการว่าโรงเรียนทุกคนมีโอกาสมาเป็นนักเรียนอย่างเสมอภาคและยุติธรรมเพราะการศึกษาช่วยทำให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การศึกษาช่วยให้คนมีความรอบรู้ และฉลาด มีไหวพริบรู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสังคม การศึกษาช่วยพัฒนาบุคคลให้รู้จักใช้ความรู้ความสามารถของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต

การบริหารกิจการนักเรียนมีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับการพัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ ดีพร้อมทั้งอารมณ์ สังคม และจิตใจ การบริหารวิชาการสามารถพัฒนาได้มากทางสติปัญญา และกระทำได้มากกว่าในห้องเรียนปกติ การบริหารกิจการนักเรียนที่กระทำนอกห้องเรียนปกติสามารถพัฒนาเยาวชนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนเป็นคนสมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ดีในสังคม และช่วยให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีที่ประเทศชาติพึงปรารถนา (ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์, 2534)

2.3 ขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน

ขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

- 1) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) งานแผนงานสารสนเทศ
- 3) งานส่งเสริมประชาธิปไตย
- 4) งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
- 5) งานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
- 6) งานสารวัตรนักเรียน
- 7) งานวินัย

(คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนจักรคำคณาทร ,2550)

2.4 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

การช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปลอดภ้ยจากยาเสพติด

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

จากความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน หรือเกิดได้น้อยที่สุด

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ

- (1) ด้านความสามารถ แยกเป็น
 - ด้านการเรียน
 - ด้านความสามารถอื่น ๆ
- (2) ด้านสุขภาพ แยกเป็น
 - ด้านร่างกาย
 - ด้านจิตใจ – พฤติกรรม
- (3) ด้านครอบครัว แยกเป็น
 - ด้านเศรษฐกิจ
 - ด้านการคุ้มครองนักเรียน
- (4) ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ

- (1) ระเบียบสะสม
- (2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) หรือ
- (3) วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสม การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น

ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้

รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย

ระเบียบสะสม ควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอน หรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก มี 3 ชุด คือ

- ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียบสะสมและ แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาอาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติมเช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

2) การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

(2) กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคือตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็ว ในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหของนักเรียนจะมึน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนั้นมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าคุณครูของบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียด้านนักเรียนในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

3) การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมนักเรียน มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

- (1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)
- (2) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

4) ป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

มีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 2 ประการ คือ

- (1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น
- (2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

ข้อที่พึงตระหนักในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ

1. การรักษาความลับ

1.1) เรืองราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผยยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

1.2) บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

1.3) การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การแก้ไขปัญหา

2.1) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2) มีปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและหาวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือ ที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

5) การส่งต่อนักเรียน

ในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยัง

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหาคงค้างเป็นบอบบาทหน้าทีของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

(1) การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

(2) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

การส่งต่อภายใน จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

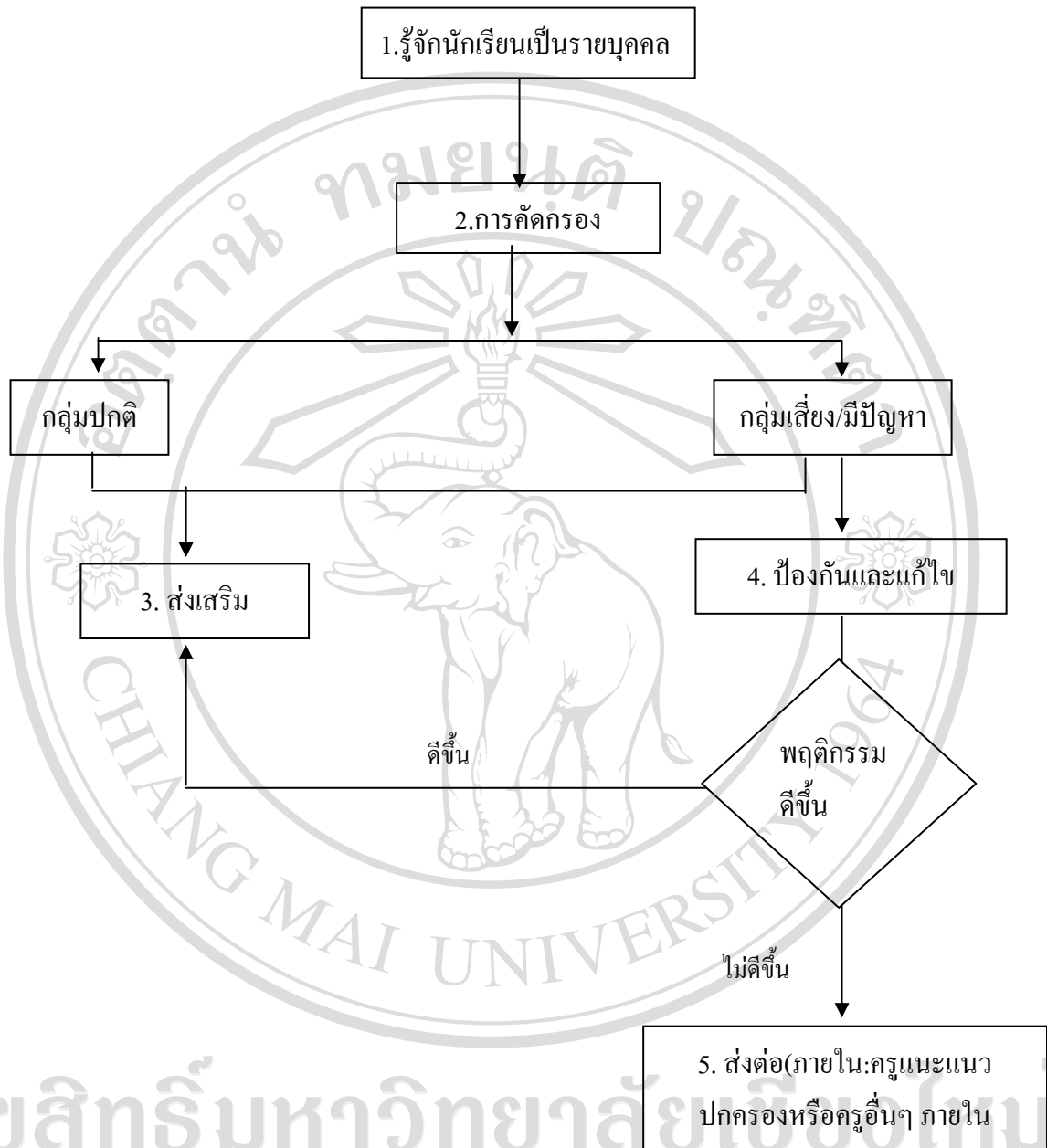
การส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

(1) นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

(2) นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น

(3) ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

แต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ (กรมสุขภาพจิต,2544)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

รูป 2.1 แสดงแผนภูมิกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ของครูที่ปรึกษา

ที่มา : กรมสุขภาพจิต. คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน

โรงเรียนได้จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ ให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ของ สมศ. และตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยโรงเรียนได้มีการจัดแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร กำหนดให้มี กลุ่มงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเอกเทศ เพื่อทำหน้าที่เป็นทีมประสานในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับหัวหน้าระดับชั้น ครูที่ปรึกษา และเครือข่าย

2. จัดกลุ่มนักเรียนและครูที่ปรึกษา โรงเรียนจัดครูเพื่อทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาห้องละ 2 คน ซึ่งครูที่ปรึกษาแต่ละคนจะรับผิดชอบนักเรียนกลุ่มละ 20 – 27 คน

3. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในการปฏิบัติงานโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน มีหลักการว่าครูแต่ละคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ 2 อย่าง คือ ทำหน้าที่สอนตามกลุ่มสาระที่สังกัด และปฏิบัติหน้าที่พิเศษ นอกเหนือการสอนอีก 1 อย่าง รวมทั้งการเป็นครูที่ปรึกษา ดังนั้น ไม่ว่าครูจะปฏิบัติหน้าที่ใด จะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ครูที่ทำหน้าที่สอน ในระดับชั้นที่ตนเองเป็นครูที่ปรึกษา จะต้องมีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนในห้องที่ครูรับผิดชอบ

4. การคัดกรองนักเรียน ในการคัดกรองหรือแบ่งกลุ่มนักเรียนแต่ละห้อง ครูที่ปรึกษาแต่ละคนมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายมาประกอบการคัดกรองนักเรียน เช่น พิจารณาจากแบบทดสอบ SDQ แบบทดสอบ EQ แบบประเมินแววจนริยะ ระเบียบสะสม ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (แบบปพ. ต่างๆ) เป็นต้น

5. การป้องกัน / ส่งเสริม / พัฒนา เมื่อดำเนินการคัดกรองและจำแนกนักเรียนออกได้เป็นกลุ่ม ๆ ได้แล้ว โรงเรียนมีการประชุมร่วมกันของครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง(เครือข่ายผู้ปกครอง) เพื่อวางแผนจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนานักเรียนอย่างหลากหลาย ทั้งในรูปแบบที่เป็นรายบุคคล รายกลุ่ม รายห้องเรียน และรวมกันพร้อมทั้งโรงเรียน

6. ขั้นตอนการส่งต่อ ในบางครั้งบางกรณี ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครูไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องหาผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหานั้น ๆ มาช่วย เช่น อาจจะเป็นเพื่อนครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน หรือครูแนะแนว ครูฝ่ายพยาบาล ครูฝ่ายวิชาการ ครูฝ่ายกิจการนักเรียน แล้ว แต่ว่าปัญหาที่พบบนนั้นเกี่ยวข้องกับครูในกลุ่มใด

7. การรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจนเกิดผลดีขึ้น

8. โรงเรียนได้จัดกิจกรรมในเชิงเป็นการป้องกัน แก้ปัญหา พัฒนาและส่งเสริมนักเรียนอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง บางกิจกรรมใช้กับนักเรียนเฉพาะบุคคล บางกิจกรรมใช้กับนักเรียนเป็นกลุ่ม บางกิจกรรมใช้กับนักเรียนได้ทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

2.5 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างความสำเร็จให้นักเรียนเกิดความรักความผูกพันต่อโรงเรียน ควรพิจารณา ลงโทษความผิดของนักเรียนตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและยุติธรรม มีการดำเนินงานให้เป็นระบบอย่างชัดเจน ครูควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ควรติดตามนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำอีก ควรให้ผู้ปกครองได้รับทราบพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อให้ความร่วมมือในการดูแลนักเรียน และควรมีการประสานงานระหว่างฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายแนะแนว และครูที่ปรึกษาในการดูแลแก้ไข พฤติกรรมของนักเรียนในทุกกรณี (นลินี นุศย์จิตะ, 2534)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และส่งผลให้นักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่งผลให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ แสดงออกตามสภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการ การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ต้องการให้การศึกษาเป็นการ พัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต (เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ, 2547)

การคัดกรองนักเรียนนั้นต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานและครูที่มีประสบการณ์ ในการจัดกิจกรรมเพื่อคัดกรองนักเรียน อีกทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องทำอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล ต้องมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ หลังจากนั้น ก็ต้องนำข้อมูลไปวิเคราะห์คัดกรองเพื่อนำผลไปช่วยเหลือนักเรียนต่อไป ถ้าครูไม่มีข้อมูลหรือ เครื่องมือที่ได้มาตรฐานชัดเจนก็จะทำให้เกิดปัญหาในการแบ่งกลุ่มนักเรียน ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลที่ นำมาคัดกรองไม่เป็นไปตามความจริงหรือไม่ครบถ้วนทุกด้าน (จักรี โพธิ์สำนึก, 2550)